

Maciej Jakubowski

Muzeum Niepodległości w Warszawie

ORCID: 0000 0002 1756 6719

Marsz Pamięci 22 lipca 1942 roku

W dniu 22 lipca 2022 roku na warszawskim Muranowie, odbyły się oficjalne obchody upamiętniające 80. rocznicę pierwszego transportu Żydów z getta w Warszawie do obozu zagłady w Treblince. Łącznie w tzw. Grossaktion, która odbywała się w ramach szerszej akcji „Reinhardt”, niemieccy naziści wywieźli do 21 września 1942 roku, blisko 300 tysięcy Żydów skupionych w warszawskim getcie. Byli to przedstawiciele warszawskiej społeczności żydowskiej, przesiedleńcy z takich miast, jak: Sierpc, Sochaczew, Mława, Ciechanów, Płock, Pułtusk, Łódź, Kalisz, Piaseczno, a także pochodzący z Niemiec.

Ofiary nazistowskiego terroru ginęły w komorach gazowych Treblinki, Bełżca, Sobiboru, Majdanka, a także rozstrzeliwane na ulicach getta bądź z powodu głodu i chorób w czasie transportu. Do listopada 1943 roku Niemcy wymordowali na okupowanych terenach przedwojennej Polski prawie 2 mln przedstawicieli społeczności żydowskiej, w tym prócz polskich Żydów, także tych przesiedlonych do Generalnego Gubernatorstwa z Okręgu Białostockiego czy z innych części Europy. W tym momencie bezpowrotnie przestała istnieć społeczność od średniowiecza zakorzeniona w polskiej polityce, kulturze i życiu codziennym.

Jak co roku Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma zorganizował Marsz Pamięci, poświęcony tym smutnym wydarzeniom. Został on objęty honorowym patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy i Prezydenta m.st. Warszawy Rafała Trzaskowskiego. Partnerami ŻIH byli: Muzeum Getta Warszawskiego, Mazowiecki Instytut Kultury, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne

Żydów w Polsce, Hillel Warszawa, Forum Dialogu i Centrum Taubego. Patronatem medialnym wydarzenie objęli: „Rzeczpospolita”, radiowa „Dwójka”, TVP Kultura, Wirtualna Polska, Stroer i Jet Line.

Marsz rozpoczynał się pod pomnikiem na Umschlagplatz, zanim jednak wyruszył odbyła się ceremonia jego otwarcia. Andrzej Sułek, dziennikarz, przytoczył fragment wspomnień Sary Sborow ze Zgierza na temat jej wysiedlenia. Następnie głos zabrała dyrektor ŻIH Monika Krawczyk, która poinformowała o wielkich stratach dla Warszawy, związanych z akcją „Reinhardt” i podziękowała Prezydentowi RP Andrzejowi Dudzie i prezydentowi Warszawy Rafałowi Trzaskowskiemu za objęcie patronatem Marszu Pamięci upamiętniającego te wydarzenia. Kolejnym mówcą była Aleksandra Kaniuka, członkini Stowarzyszenia Dzieci Holokaustu, która przestrzegła uczestników marszu przed tym, co niesie wojna. Po niej modlitwę żydowską odmówił Naczelny Rabin RP Michael Schudrich.

Po tej części wydarzenia, uczestnicy zaczęli maszerować ulicą Stawki w kierunku ulicy Andersa. Większość zgromadzonych miała ze sobą wstążki z imionami osób wywiezionych z warszawskiego getta, które wręczali im przed uroczystościami wolontariusze Żydowskiego Instytutu Historycznego. Z ulicy Andersa marsz skierował się do Ogrodu Kraśińskich, gdzie na tymczasowej instalacji/wystawie „Przesiedleni. Czternaście historii z warszawskiego getta”, zawieszano wspomniane wstążki z imionami.

Zwieńczeniem wydarzenia był minikoncert, podczas którego utwór *Elji, Elji* zaśpiewała Sława Przybylska, a towarzyszyły jej teksty w języku jidysz, czytane przez Bellę Szwarzman-Czarnotę.

W Marszu Pamięci udział wzięli przedstawiciele ludności żydowskiej, goście z Izraela, ambasador Izraela w Polsce, parlamentarzyści, duchowni różnych wyznań, członkowie stowarzyszeń, działacze społeczni oraz warszawianie i warszawianki. Uczestniczyła w nim także Krystyna Budnicka, Honorowa Obywatelka m.st. Warszawy, zaprzyjaźniona z Muzeum Niepodległości w Warszawie i często w nim goszcząca. Z ramienia Muzeum Niepodległości w wydarzeniu uczestniczyli: Dorota Panówek – specjalista ds. mediów, Mariusz Wanarski – adiunkt w Muzeum Więzienia Pawiak oraz Maciej Jakubowski – kierownik Działu Historii i Badań Naukowych.

Maciej Jakubowski